

I. Alâeddin Keykubad Dönemi (1220-1237) Türkiye Selçuklu Devleti ve Eyyûbîler Arasındaki Elçilik İlişkileri

During I. Alâeddin Keykubat's Sovereignty (1220-1237) The Relationship of Embassies between the Turkey Seljuk State and Ayyubids

Seçil KÖSALİ MUŞ¹

¹Diyanet İşleri Başkanlığı, Bartın İl Müftülüğü, Bartın, Türkiye

ORCID:

S.K.M.: 0000-0002-9707-5820

Corresponding Author:

Seçil KÖSALİ MUŞ

Email:

secilkosalimus@gmail.com

Citation: Kösali-Muş, S. (2020). I. Alâeddin Keykubad Dönemi (1220-1237) Türkiye Selçuklu Devleti ve Eyyûbîler Arasındaki Elçilik İlişkileri. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 10 (4): 939-951.

Submitted: 24.06.2020

Accepted: 29.11.2020

Özet

Bir devletin başka devletler tarafından siyasi bir yapı olarak tanınmasında diplomatik münasebetlerin önemi büyüktür. Devletler arasındaki bu ilişkiyi sağlayan unsurlardan biri de elçilerdir. Bu çalışmanın konusu olan I. Alâeddin Keykubad Dönemi, Türkiye Selçuklu Devleti ve Eyyûbîler arasındaki elçilik ilişkileri I. İzzeddin Keykâvus Dönemi'nde gerçekleştirilen Halep Seferi sonrası iki devlet arasında bozulan ilişkileri düzeltmek amacıyla başlamıştır. Selçuklu Sultanı bu amacı doğrultusunda Eyyûbî Devleti ile evlilik yoluyla akrabalık tesis etmek istemiş ve bu isteğini iletmek üzere Eyyûbî Devleti'ne elçi göndermiştir. I. Alâeddin Keykubad Dönemi Türkiye Selçuklu Devleti ve Eyyûbîler arasında bu nedenle başlayan elçilik ilişkileri daha sonra çeşitli nedenlerle devam etmiştir. Bu dönemde iki devlet arasında en fazla Yassıçemen Savaşı öncesinde elçiler gidip gelmiştir. Bunun yanı sıra Eyyûbî melikleri aralarındaki anlaşmazlıkları gidermesi için I. Alâeddin Keykubad'a elçi göndermişlerdir. Yine iki devlet arasında bozulan ilişkileri düzeltmek amacıyla söz konusu devletler birbirlerine elçiler göndermişlerdir. Çalışmada ayrıca elçilere verilen ve elçilerin getirdikleri hediyelere, elçiler onuruna düzenlenen eğlence meclislerine de yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye Selçuklu Devleti, I. Alâeddin Keykubad, Eyyûbîler, Elçilik

Abstract

Diplomatic relations are of great importance in the recognition of a state as a political structure by other states. One of the factors that provide this relationship between the states is the ambassadors. The embassy relations between the Turkey Seljuk State and Ayyubids, which were the subject of this study, began in order to correct deteriorating relations between the two states after the Aleppo Expedition, which took place during the Reign of I. İzzeddin Keykavus. The Sultan of Seljuk wanted to establish a kinship with the State of Ayyubid through marriage for this purpose and sent an envoy to the State of Ayyubid to convey his request. The I. Alâeddin Keykubad period between the Turkey Seljuk State and Ayyubids began for this reason, and embassy relations continued for various reasons. During this period, envoys came and went between the two states, most of them before the Battle of Yassıçemen. In addition, Ayyubid rulers sent ambassadors to I. Alâeddin Keykubad to resolve their disagreements. Again, in order to improve the

deteriorating relations between the two states, these states have sent envoys to each other. In research, the gifts given to the envoys and the gifts brought by the envoys and the entertainment councils organized in honor of the envoys were also included.

Keywords: Turkey Seljuk State, I. Alâeddin Keykubad, Ayyubids, Embassy.

1. GİRİŞ

Bir devletin diğer devletlere varlığını kabul ettirmesi, o devletin muhataplarıyla kurduğu diplomatik ilişkilerdeki başarısıyla doğrudan ilişkilidir. Elçilik bu ilişkinin en önemli unsurudur.

Elçi kelimesi Türkçedeki il ve el isim kökünden türemiş olup¹ sözlükte üç ayrı anlama karşılık gelmektedir²;

- Bir devleti başka bir devlet katında temsil eden kimse, sefir³.
- Bir uzlaşma sağlamak veya iş bitirmek için birinin yanına gönderilen kimse.
- Arapça karşılığı olarak da haber getiren, yalvaç, resuldür.

Araştırmamız açısından elçilik tanımının ilk iki maddesi önemlidir.

Bilindiği üzere Türkiye Selçuklu Devleti, Büyük Selçuklu Devleti (1040-1157)'nin devamı niteliğindedir. Bu nedenle devletin siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel yapılanmalarında olduğu gibi elçilik müessesesi ile ilgili yapılanmasında da Büyük Selçuklu Devleti'nin izleri görülmektedir. Ancak kaynaklarda her iki devletin elçilik müesseseleriyle ilgili yeterli bilgi bulunmamaktadır. Öte yandan Büyük Selçuklu veziri Nizâmü'l-Mülk yabancı devletlerden gelen elçilerin karşılanması hakkında şu bilgiyi vermektedir:

“Serhad memurlarına, topraklarımıza giriş yapan herkesin künyesi, beraberindeki süvariler, piyadeler, levazımat ve eşyasının keyfiyeti, geliş maksadı hakkında malumat vermek için anında bir süvari göndermelidir. Öte yandan onları şehre ulaştırıp divana teslim etmesi için yanlarına bir mutemet görevlendirmelidir. Bundan sonraki merhalede görevi teslim alan bir memur başka bir şehir ve bölgeye onlarla dergâha varana kadar refakat eylesin. Konakladıkları mamur bölgelerdeki memurlar, âmiller ve iktâ sahiplerine onları layıkıyla ağırlayıp esenlikle uğurlamalarını söylesinler. Elçilere yapılan iyi yahut kötü muamele onları gönderen padişaha yapılmış muamele demektir. Hükümdarlar hiçbir vakit birbirlerine hürmette kusur eylememiş ve elçiye her daim izzet ü ikramda bulunup asla zeval vermemişlerdir. Eğer bir zaman padişahlar arasında husumet ve muhalefet husule gelirse elçiler her zamanki gibi gelip gitmişler ve kendilerine buyrulan elçilik vazifesini ifa etmişlerdir. Kendilerine her zaman âdet olunduğu şekilde davranılmış, rahatsızlık verecek en ufak bir harekete tevessül edilmemiştir”⁴.

Nizamü'l-Mülk'ün eserinden elde ettiğimiz bu bilgilere göre elçilerin güvenliğini sağlamak son derece önemlidir. Bununla birlikte Nizamü'l-Mülk seçilecek elçilerde bulunması gereken özellikler hakkında şunları söylemektedir:

“Elçiler de boy bosça alımlı, padişaha hizmet tecrübesi olanlar; sözünü sakınmadan söyleyenler, nice seyahatlerde bulunmuş, her ilmi nefsinde toplamış, hafızası kuvvetli ve ferasetli kişiler arasından seçilmelidir. Şayet elçi ihtiyar ise âlim olanı tercih edilmelidir Elçinin nedim olması daha emniyetlidir Elçiliğe gönderilen kimsenin yiğit, gözü kara, silahlı, süvari ve savaşçılık gibi meziyetlere sahip oluşu menfaatimizdir. Zira bu meziyetleri gördüklerinde adamlarımızın hepsinin bu ölçüde olduklarını düşünürler. Ve dahi nesev ve şerefinden ötürü ona kötülük eyleyemeyip hürmet edeceklerinden elçinin

¹ İbrahim Kafesoğlu, *Türk Millî Kültürü*, Ötügen Neşriyat, İstanbul, 1999, s. 278; Mehmet İpşirli, “Elçi”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 11, İstanbul, 1995, s. 3.

² bkz. *Türkçe Sözlük I*, Türk Dil Kurumu Yayınları, İstanbul, 1992, s. 448.

³ Arapça kökenli sefir kelimesi yolculuk, sefer, seyahat anlamlarına gelmektedir. M. İsmet Yolcu, *Örnek Sözlük (Arapça-Türkçe)*, Ankara, Siyasatname, s. 426.

⁴ NizamülMülk, *Siyasetname*, (Haz.: M. Altay Köymen), Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1999, s. 68.

seyyid ya da şerif olanı da makbuldür. Şaraba düşkün, şaklaban, kumarbaz, geveze, adı sanı belirsiz kişiler elçiliğe layık değildir⁵.

Araştırmamızda görüleceği üzere Nizamü'l-Mülk'ün elçi seçimi ve elçilerin görevleriyle ilgili verdiği bilgilerin büyük bir kısmı Türkiye Selçuklu Devleti'nde de uygulanmaktadır. Öte yandan İsmail Hakkı Uzunçarşılı'nın ifadesine göre Türkiye Selçuklu Devleti'nde Emîr-i Meclis adındaki görevli "hükümdar ile görüşmek için gelenleri içeriye alır ve farklı sebepler nedeniyle düzenlenen gerek meclis gerekse merasimlerde teşrifat nazırı olarak hizmet" ederdi⁶. Bununla birlikte Türkiye Selçuklu Devleti Sultanı I. Alâeddin Keykubad Dönemi'nde elçilik işleri ile ilgilenen kurumsal bir bölüm bulunmadığını ancak mihmandâr⁷ adı verilen görevlilerin elçilik işleri ile ilgilendiklerini görmekteyiz. Mihmandârların devletin hangi kademesinden atandıkları bilinmemekle birlikte elçilik heyetinin güvenliklerinden sorumlu olmaları nedeniyle askerlik yönlerinin bulunması veya devletin diğer kademelerinde görev yapan sivil memurlar arasından seçilip kendilerine muhafız birliklerinin eşlik etmesi olasıdır⁸. Mihmandârların görevlerinin elçilik heyetinin merkeze ulaşmasından sonra devam ettiği konusunda bir bilgi bulunmamaktadır.

Eyyûbilerde de elçilik önemli idarî memurluklardan biriydi. Elçiler genel olarak ilmiye sınıfına mensup kişiler arasından seçilirdi⁹. Büyük Selçuklu Devleti'nin devlet geleneğinden gelen Zengîlerin devamı niteliğinde olan Eyyûbilerin siyasi yapılanmalarında ve buna bağlı olarak diplomatik ilişkileri yürüten elçilik müesseselerinde Selçuklu izleri görülmektedir. Zira gelen elçilere hil'atler giydirilmesi geleneği hem Türkiye Selçukluları hem de Eyyûbilerde olan bir gelenektir. Bu durum her iki devletin Türk-İslâm geleneğinin ve sentezinin bir ürünü olarak Büyük Selçuklu Devleti'nin devamı niteliğinde olduklarını göstermektedir. Yine Türkiye Selçukluları Devleti'nde olduğu gibi Eyyûbilerde de gelen elçileri karşılayıp onlara hizmet eden Emîr-i Meclis adındaki görevliler bulunmaktaydı. Özellikle Abbasi Halifesi'nin elçisi geldiğinde Emîr-i Meclis elçiyi şehir dışında karşılar, özel bir yerde misafir eder ve ertesi gün sultanın huzuruna çıkarırdı¹⁰.

I. Alâeddin Keykubad Dönemi Türkiye Selçuklu Devleti ve Eyyûbîler arasında elçiler çeşitli sebeplerle karşılıklı olarak gidip gelmiştir. Bu nedenleri birkaç başlık altında toplamak mümkündür:

- Tahta çıkışı duyurmak
- İki devlet arasında bozulan ilişkileri düzeltmek amacıyla ittifak anlaşması yapmak
- Evlilik akdi yapmayı istemek
- Ortak düşmanlara karşı ittifak yapmak
- Hanedan içi mücadelelerde karşı tarafın yardımını talep etmek
- Savaşlarda kazanılan galibiyetlerden sonra fetihnameler göndermek
- Hükümdarın bayramını kutlamak

⁵ NizamülMülk, *a.g.e.*, s. 70.

⁶ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devlet Teşkilatında Medhal*, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1988, s. 82; Asri Çubukçu, "Emîr-i Meclis", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 11, İstanbul, 1995, s. 141.

⁷ Farsça mihman (misafir) ve dâr (sahip olan) kelimelerinin birleşmesiyle meydana gelen mihmandâr kelimesi "misafir ağırlayan kimse" anlamına gelmektedir. bkz. Nebi Bozkurt, "Mihmandâr", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul, 2005, C. 30, s. 25.

⁸ Emine Uyumaz, *Türkiye Selçuklu Devleti'ne Gelen ve Giden Elçiler (XI. Yüzyılın sonu-XIV yüzyılın başları)*, Bilge Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2011, s. 15.

⁹ Ramazan Şeşen, "Eyyûbiler", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 12, İstanbul, 1995, s. 25.

¹⁰ Mehmet İpşirli, *a.g.m.*, s. 7.

2. TÜRKİYE SELÇUKLULARININ EYYÛBÎLERE GÖNDERDİĞİ ELÇİLER

I. Alâeddin Keykubad 1220 yılında Türkiye Selçuklu tahtına oturduğunda gelenek olduğu üzere komşu devletlere hükümdarlığını duyurmak üzere elçi göndermiştir. Bu devletlerden biri de Anadolu'ya Doğu ve Güneydoğu Anadolu'dan komşu olan Eyyûbîlerdir. Ancak kaynaklarda bu elçinin kim olduğu hakkında bir bilgi bulunmamaktadır.

I. Alâeddin Keykubad'ın 1220 yılında tahta geçtiğinde Eyyûbîlerle olan ilişkileriyle ilgili olarak iki farklı görüş bulunmaktadır. İbnü'l Esir konuyla ilgili şöyle demiştir:

“Ölen amcası ona karşı çıkmış ve yine Anadolu'da kendisine komşu olan diğer hükümdarların muhalefetinden de korkmuştu. Sultan bunun için el-Melik'ül Eşref'e elçi göndererek onunla barış yapmış ve her ikisi ittifak edip birbirine karşı iyi niyetli davranacaklarına, birbirlerine destek olacaklarına ve bu arada evlilik bağı kuracaklarına dair anlaşmaya varmışlardı.”¹¹

Abu'l-Farac ise; *“Sultan I. Alâeddin Keykubad, saltanatının başlangıcında düşmanlarının çok (Rumların ve Ermenilerin) ve Erzen-i Rum/Erzurum emiri olan amcasının Melik Eşref ile dost olduğunu görünce Melik Eşref'in hemşiresini eşi olmak üzere istedi. Bu kadın ona üç sene sonra verildi.”¹²* bilgisini vermektedir.

İbnü'l Esir ve Abu'l-Farac'ın I. Alâeddin Keykubad Dönemi Türkiye Selçuklu Devleti-Eyyûbîler arasındaki ilişkilere ait verdikleri bilgilerde farklılıklar olsa da Selçuklu Sultanı'nın Eyyûbîlerle olan husumete son vermek ve saltanatını duyurmak amacıyla Melik Eşref'e elçi gönderdiği bilinmektedir.

Bu bilgilerin yanı sıra Türkiye Selçuklularının Eyyûbîlere gönderdiği elçiler ve gönderilme nedenleriyle ilgili kaynaklarda başka bilgiler de yer almaktadır.

I. Alâeddin Keykubad Türkiye Selçuklu tahtına geçtiğinde Türkiye Selçuklu Devleti- Eyyûbî ilişkileri I. İzzeddin Keykâvus Dönemi'nde gerçekleştirilen Halep Seferi'nden sonra gerilmişti. İki ülke arasındaki ilişkiler I. Alâeddin Keykubad'ın, Melik Eşref'in desteklediği Hısn-ı Keyfa Artuklu Hâkimi Mesud'un üzerine yürümesiyle iyice bozulmuştur. İleri görüşlü Selçuklu Sultanı ülkesinin sınırlarına yaklaşmakta olan Moğol istilasına karşı savunma hattı kurmak amacıyla Eyyûbîlerle var olan husumete son vermek istemiştir. I. Alâeddin Keykubad, bu amaçla Kâhta kuşatması sırasında esir düşen İzzeddin b. Bedr'i serbest bırakmış, Eyyûbîlerle akrabalık tesis etmek için de Melik Eşref'in kız kardeşiyle evlenmek istemiştir. I. Alâeddin Keykubad, Hokkabazoğlu Seyfeddin önderliğindeki elçilik heyetini, Melik Âdil'in kızı Gaziye Hatun'u (Melike-i Adiliye) istemek üzere Şam'a göndermiştir¹³. Heyet Malatya'ya vardığında Hokkabazoğlu Seyfeddin hastalanarak vefat etmiştir¹⁴. Bunun üzerine I. Alâeddin Keykubad, Hokkabazoğlu Seyfeddin'in yerine Çaşnigir Şemseddin Altunaba'yı görevlendirmiştir. Öte yandan I. Alâeddin Keykubad, Kayseri'de hapsedilen İzzeddin b. Bedr'i diğer Eyyûbî esirleriyle birlikte hapisten çıkararak Şam'a göndermiştir¹⁵. İzzeddin b. Bedr I. Alâeddin Keykubad'ın kendisine ve diğer Eyyûbî esirlerine iyi muamelede bulunduğunu Eyyûbî meliklerine bildirmesi, Adiloğulları üzerinde etkili olmuş¹⁶ ve

¹¹ İbnü'l-Esir, *İslam Tarihi (el-Kâmi'l-fi't-Tarih Tercümesi)*, XII, (Çev.: Komisyon), Hikmet Neşriyat, İstanbul, 2008, s. 313; Ali Üremiş, *Türkiye Selçuklularının Doğu Anadolu Politikası*, Babil Yay., Ankara, 2005, s. 205-206.

¹² Gregory Abu'l-Farac, *Abu'l-Farac Tarihi II*, (Süryaniceden İngilizceye Çev.: Ernest A. Wallis Budge), (Türkçe 'ye Çev.: Ömer Rıza Doğrul), Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1999, s. 505.

¹³ Önder Kaya, “Eyyûbî Meliklerinden Melik Eşref Musa'nın Artuklu Melikleriyle İlişkileri”, *Eyyûbîler; Yönetim, Diplomasi, Kültürel Hayat*, (Ed.: Önder Kaya), Küre Yayınları, İstanbul, 2012, s. 280; Osman Turan, *Selçuklular Zamanında Türkiye*, Ötüken Neşriyat, 12. Baskı, İstanbul, 2013, s. 426.

¹⁴ İbn Bibi el-Hüseyn b. Muhammed b. Ali el-Ca'feri er-Rugadi, *El Evamirü'l-Ala'ie Fi'l-Umuri'l-Ala'ie (Selçuk Name) II*, (Çev.: Mürsel Öztürk), s. 310.

¹⁵ İbn Bibi, a.g.e., I, s. 309; Ali Öngül, *Selçuklular Tarihi-II Anadolu Selçukluları ve Beylikler*, Emek Matbaası, Manisa, 2007, s. 1-4.

¹⁶ İzzeddin b. Bedr'in Şam'a vardığında, Sultan I. Alâeddin Keykubad'ın barış çabalarından övgüyle söz etmesi, Adiloğulları üzerinde etkili olmuştur¹⁶.

elçilik heyeti büyük hürmet ve misafirperverlikle karşılanmıştır. Taraflar ülkelerine karşı yapılacak saldırıda ittifak kuracaklarını, birbirlerine destek olacaklarını taahhüt etmiş; bu husumete de evlilik akdiyle son vererek aralarında akrabalık tesis etmeyi karara bağlamışlardır¹⁷. I. Alâeddin Keykubad, alınan bu karar doğrultusunda Eyyübî Sultanı El-Âdil'in kızı Melike Adiliye (Gaziye Hatun) ile evlenmiştir. Bu evlilik neticesinde iki hanedan arasında akrabalık bağı tesis edilmiştir¹⁸.

Bu olaylardan sonra iki devlet arasında olumlu yönde seyreden diplomatik ilişkiler, aynı yönde devam etmiştir. İbn-i Nazif el-Hamevi 1226 yılında I. Alâeddin Keykubad'ın geçmiş olsun dileklerini iletmek için Eyyübîlerin Dımaşk Meliki Muazzam'a bir elçi gönderdiğini ifade etmektedir. Bunun dışında I. Alâeddin Keykubad, Erzincan kadısı Kemaleddin Kamyar'ı¹⁹ 1226-1227 yılında Eyyübîlerin Humus meliki Melik Mücahid'e göndermiştir. Kamyar, Melik Mücahid tarafından büyük bir izzet-i ikramla karşılanmıştır. I. Alâeddin Keykubad yine Melik Mücahid'e, Mihmandar Necmeddin'i elçi olarak göndermiştir. Selçuklu elçisinin Melik Mücahid'e: "*Senin Melik Muazzam ile olan işini halletmek ve senin mallarının üzerindeki itirazını halletmek için geldim*"²⁰ demesi Eyyübî meliklerinin aralarındaki anlaşmazlık nedeniyle I. Alâeddin Keykubad'tan yardım talep ettiklerini göstermektedir.

Yassıçemen Savaşı öncesinde iki devlet arasında çok sayıda elçi gidip gelmiştir²¹. Celâleddin Hârizmşah'ın Ahlat'ı muhasara altına alması ve Erzurum Meliki Cihanşah'la ittifak yapması üzerine Celâleddin Hârizmşah'ın Selçuklu ülkesine taarruz edeceğini öngören I. Alâeddin Keykubad²², Celâleddin Hârizmşah'a karşı Eyyübîlerle ittifak kurmak üzere harekete geçmiştir. Bu amaçla Kemaleddin Kamyar'ı, Melik Kamil'e ve Melik Eşref'e elçi olarak göndermiştir. Eyyübî meliklerinin bu teklife olumlu bakmamaları üzerine deneyimli devlet adamı Kemaleddin Kamyar I. Alâeddin Keykubad'ın önceden hazırladığı silahını²³ kullanarak; "*Eğer bu meselede sultana yardım etmezseniz, yarın Allah göstermesin bir tehlike olduğunda Sultan'ın haremını namahrem ellerde göreceksiniz. O zaman pişmanlık kâr etmez*"²⁴ demiştir. Kamyar'ın bu sözü Eyyübî melikleri üzerinde etkili olmuş ve iki devlet Celâleddin Hârizmşah'a karşı ittifak yapma konusunda anlaşmışlardır. Söz konusu ittifakın sağlanmasındaki bir diğer etken I. Alâeddin Keykubad tarafından Celâleddin

¹⁷ İbnü'l-Esir, *a.g.e.*, s. 205-206.

¹⁸ Abu'l-Farac, *a.g.e.*, II, s. 505; Üremiş, *a.g.e.*, s. 205-206; İbnü'l-Esir, *a.g.e.*, XII, s. 313; Gülay Öğün Bezer, *Türkiye Selçuklu Tarihi*, (ed. Gülay Öğün Bezer), Anadolu Üniversitesi Yay., Eskişehir, 2012, s. 134.

¹⁹ Rum ve Ermeni illerinin kahramanı olarak bilinen ve beylerbeyi, Kayseri valiliği, Erzincan kadılığı gibi görevlerde bulunan Kemaleddin Kamyar, I. Alâeddin Keykubad'a çok yakın bir isim olup II. Gıyaseddin Keyhüsrev döneminde gücünü ve kudretini yitirmiştir. İbn Bibi, *a.g.e.*, II, s. 32; Osman Turan, *Selçuklular Hakkında Resmi Vesikalar*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1988, s. 80-82; Turan, *Selçuklular Zamanında Türkiye*, s. 362, vd. Kamyar'ın Farsça ve Arapçaya çok iyi hâkim olması, tecrübeli devlet adamının bir diğer önemli görevini de işaret etmektedir. Kemaleddin Kamyar'ın I. Alâeddin Keykubad ile Melik Eşref'in konuşmaları sırasında tercümanlık yapması onun Arapçaya vakıf olduğuna işaret eder. Bununla birlikte Osman Turan, Kemaleddin Kamyar'ın tercümanlık yapmasının Melik Eşref'in Türkçe ve Farsça bilmediğini, Arapça konuştuğunu gösterdiğini belirtir. Zira I. Alâeddin Keykubad, Farsça konuşmakla beraber, bu dilde şiirler de yazmıştır. bkz. Turan, *Selçuklular Zamanında Türkiye*, s. 390.

²⁰ Uyumaz, *a.g.e.*, s. 75.

²¹ İbnü'l-Esir, I. Alâeddin Keykubad'ın, Melik Kamil'e sayısız elçi gönderdiğini, hatta aynı gün içerisinde Kayseri'den beş ayrı elçinin Eyyübî sarayına geldiğini belirtir. Bu durum bize I. Alâeddin Keykubad'ın Celâleddin Hârizmşah meselesine ne kadar önem verdiğini ve bu meseleyi bir an önce halletmek istediğini göstermektedir. İbnü'l-Esir, *a.g.e.*, XII, s. 453.

²² Şeşen, *a.g.e.*, s. 103.

²³ Turan, *Selçuklular Zamanında Türkiye*, s. 390.

²⁴ I. Alâeddin Keykubad'ın Eyyübî meliklerini kendisiyle ittifak yapmaya ikna edebilmek için kullandığı silah, Eyyübî meliklerinin kardeşi ve I. Alâeddin Keykubad'ın eşi Melike-i Adiliye'dir.

²⁵ İbn Bibi, *a.g.e.*, I, s. 388; Gregory Abu'l-Farac, *Abu'l-Farac Tarihi I*, (Süryaniceden İngilizceye çev. Ernest A. Wallis Budge), (Türkçeye Çev.: Ömer Rıza Doğrul), Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1999, s. 528. İbn Bibi, I. Alâeddin Keykubad'ın Celâleddin Hârizmşah'a karşı Eyyübî melikleri ile ittifak kurmak amacıyla çok sık elçi gönderdiğinden söz etmez. Ancak İbnü'l-Esir, I. Alâeddin Keykubad'ın Celâleddin Hârizmşah tehlikesini ciddiye alarak Melik Kamil'e, kardeşi Melik Eşref'i Selçuklu güçlerine yardım maksadıyla göndermesi talebini iletme üzere sürekli olarak elçiler gönderdiğini, hatta bu elçilerin beş tanesinin aynı gün içerisinde Melik Kamil ve Melik Eşref'e uğradıklarını belirtir. Bu elçiler, Melik Eşref'in yalnız da olsa I. Alâeddin Keykubad'ın yanına gelip, Selçuklu ordusuna katılmasını talep etmişlerdir. Melik Kamil Selçuklu Sultanı'nın bu ısrarlı talebi üzerine Dımaşk'ta bulunan kardeşi Melik Eşref'i yanına çağırması, O da kısa bir süre içinde ağabeyinin yanına gelmiştir. bkz. İbnü'l-Esir, *a.g.e.*, XII, s. 453. Osman Turan ise; "*Melik Eşref devamlı olarak Alâeddin Keykubad'ı Harizmşah'a karşı birleşmeyi teklif ediyor; Ahlat muhasarası esnasında bu konuda müracaatta bulunuyordu*" demektedir. bkz. Turan, *Selçuklular Zamanında Türkiye*, s. 390.

Hârizmşah'a gönderilen mektubun bir kopyasının Kemaleddin Kamyar tarafından Eyyûbî meliklerinin huzurunda okunmuş olmasıdır. I. Alâeddin Keykubad'ın Eyyûbî melikleri hakkındaki olumlu düşüncelerinin yer aldığı bu mektubun içeriği şöyledir:

"İşiniz doğru düriüst giderken baban niyetini değiştirerek kendi kendine kötülük etti. Bunun sonunda başımıza gelenler geldi. Şimdi ise Eyyûb'un ailesine düşmanlık ediyorsun. Onlar büyük bir ailedir ve mutludur. Yillardan beri asaletlerini sürdürmüşlerdir. Askere, halka ve komşulara çok ihsanlarda bulunmuşlardır. Onların mal, mülk, şehir, adam, evlat ve gücü çoktur. Seninse şehirlerin harap olmuştur. Bizler senin durumunu senden daha iyi biliriz. Beni onlara düşman sanma, yemin olsun düşman değilim. Aksine dostlarıyım, çünkü aramızda aile ve kan bağı vardır. Benim onlardan çocuklarım var. Geçekten, aramızda bazı durumlar olmuş ve ben onlara bu yüzden sitemde bulunmuştum. Ancak daha sonra her şey yoluna girmiştir. Sana şunu taaviye ederim; onlarla barış yaparak dost olmaya bak. Çünkü düşmanlarına karşı sana yardımcı olurlar. Birleşmeye bak; Gürcüleri ve diğerlerini bir tarafa bırak, bu benim sana nasihatimdir. Yemin ederim, aklımın ve kanununun gereğini sana söylüyorum"²⁵.

Melik Eşref, Kamyar'ın okuduğu bu mektup neticesinde yapılan ittifak teklifini kabul ettiğini bildirmek üzere I. Alâeddin Keykubad'a elçi göndermiştir. I. Alâeddin Keykubad cevabi elçisi olarak Kemaleddin Kamyar'ı göndermiştir. Selçuklu Sultanı, Kamyar'la birlikte bir mektup göndermiştir. Fakat daha sonra I. Alâeddin Keykubad, Kemaleddin Kamyar'a, Melik Eşref'i Sivas'a getirmesinin daha uygun olacağını bildirdiği bir mektup göndermiştir²⁶. Bunun üzerine Melik Eşref, Kemaleddin Kamyar'la birlikte Sivas'a gelerek Sultan I. Alâeddin Keykubad'la buluşmuştur. Öte yandan Selçuklu Sultanı Melik Âdil'in kızı olan karısı Melike Adiliye'yi de erkek kardeşlerini görmesi için beraberinde getirterek, müttefiklerine karşı nezaket göstermiştir²⁷.

3. EYYÛBÎLERİN TÜRKİYE SELÇUKLU DEVLETİ'NE GÖNDERDİĞİ ELÇİLER

Yukarıda da belirtildiği gibi I. Alâeddin Keykubad 1220 yılında Selçuklu hükümdarı olduğunda saltanatını tebrik etmek ve bağlılıklarını belirtmek üzere komşu ülkelerden gelen elçiler arasında Eyyûbîlerin elçileri de bulunmaktadır.

Bunun dışında Eyyûbîler çeşitli nedenlerden dolayı Türkiye Selçuklularına elçiler göndermişlerdir. Bu nedenlerden biri Hısn-ı Keyfa Artuklu Hâkimi Rükneddin Mesud'un istikrarsız siyasetiyle ilgilidir. Türkiye Selçuklu Devleti'nin vassalı olan Artuklu Hâkimi Rükneddin Mesud, I. Alâeddin Keykubad adına okuttuğu hutbeyi kesmişti. Sınırlarına komşu olan Melik Eşref'i topraklarına karşı tehdit unsuru olarak görerek kendisine daha uzakta bulunan Mısır Eyyûbî Hükümdarı Melik Kamil'e tâbi olmuştu. Münecimbaşı 1226 yılına ait bu olayı naklederken Melik Eşref'in Alâeddin Keykubad'a elçi gönderip, kendisine karşı Artuklu Hâkimi Melik Mesud'un ittifaklar kurduğunu ve bu nedenle I. Alâeddin Keykubad'ı merkezi Amid (Diyarbakır) olan Artuklu hükümdarının ülkesine karşı sefer yapma konusunda kışkırttığını belirtir²⁸.

Selçuklu Sultanı, bölgede izlediği ikili siyaseti nedeniyle Rükneddin Mesud'a olan güvenini yitirdiği için Eyyûbî Meliki el-Eşref'in önerisine sıcak bakarak 1226 yılında Artuklu Hâkimi'nin ülkesine doğru harekete geçmiştir²⁹. I. Alâeddin Keykubad komutanlarından Mübarizeddin

²⁵ Hans L. Gottschalk, "İbn Nazif el-Hamevi'nin Yassıçemen Savaşı (7-10 Ağustos 1230) Hakkındaki Raporu" *Eyyûbîler; Yönetim, Diplomasi, Kültürel Hayat*, (Ed.: Önder Kaya), s. 294-295; Uyumaz, a.g.e., s. 77.

²⁶ İbn Bibi, a.g.e., I, s. 292; İbnü'l-Esir, a.g.e., XII, s. 420-421; Münecimbaşı Ahmed b. Lütfullah, *Câmiu'd-Düvel, Selçuklular Tarihi II, Anadolu Selçukluları ve Beylikler*, (Yayımlayan ve Çev.: Ali Öngül), Akademi Kitabevi, İzmir, 2001, s. 65.

²⁷ Gottschalk, a.g.m., İbn Bibi, Melik Eşref'in kız kardeşinin adını belirtmemekle birlikte, onu kastederek: "Sultan'ın Haremi" tanımlamasını kullanmıştır. bkz. İbn Bibi, a.g.e., I, s. 314.

²⁸ Münecimbaşı, a.g.e., s. 65.

²⁹ İbnü'l-Esir, a.g.e., XII, s. 458-459; Ali Sevim ve Erdoğan Merçil, *Selçuklu Devletleri Tarihi, Siyaset, Teşkilat ve Kültür*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1995, s. 461.

Çavlı'yı Amid'e ait olan Kâhta'ya; Eseddin Ayaz'ı ise Çemişgezek ve Kerferek'e göndermiştir³⁰. Selçuklu kuvvetlerine karşı koyamayacağını anlayan Rükneddin Mesud, bu kez yönünü Melik Eşref'e çevirerek onun yardımını talep etmiştir. Rükneddin Mesud'un bu talebi karşısında siyasetini değiştiren Melik Eşref, I. Alâeddin Keykubad'a elçi göndererek Rükneddin Mesud'un itaat ettiğini, bu nedenle seferin kaldırılıp kuşatılan yerlerin iade edilmesini rica etmiştir. Melik Eşref'in bu isteğine öfkelenen I. Alâeddin Keykubad, elçiye; "Ben Melik Eşref'in naibi miyim ki emir verecek ve yaptıklarından alıkoyacak?" demiştir³¹.

1226-1227 yılları arasında Eyyûbîler, I. Alâeddin Keykubad'a Celâleddin Hârizmşah'a karşı ittifak oluşturmak amacıyla çok sık elçi göndermiştir³². Bu yıllar içinde Melik Mücahid I. Alâeddin Keykubad'a bir elçi göndermiştir. Bu elçinin adı ve gidiş nedeniyle ilgili kaynaklarda bilgi bulunmamaktadır. Benzer şekilde gidiş nedeni bilinmeyen el-Zekibin el-Acemi Selçuklu Sultanı tarafından ağırlandı. Yine Halep Atabeyi Şihabeddin Tuğrul, I. Alâeddin Keykubad'a İbnü'l-Ebi Heyca el-Dukayik adında bir elçi göndermiştir³³.

Yukarıda da belirtildiği gibi I. Alâeddin Keykubad, Yassıçemen Savaşı'ndan önce 1229-1230 yılları arasında Celâleddin Hârizmşah'a karşı Eyyûbîlerle ittifak yapmak için hem Melik Kamil'e hem de Melik Eşref'e elçiler göndermiştir. Melik Eşref de gerçekleştirilecek bu ittifakın şartlarını görüşmek üzere Kemaleddin el-Ahlati'yi elçi olarak I. Alâeddin Keykubad'a göndermiştir. Kemaleddin el-Ahlati, I. Alâeddin Keykubad'ın el-Eşref'e istediği desteği vereceğine ilişkin teminatla geri dönmüştür³⁴.

Yassıçemen Savaşı'ndan sonra I. Alâeddin Keykubad'ı tebrik etmek amacıyla Türkiye Selçukluları Devleti'ne çevre ülkelerden çok sayıda elçiler gelmiştir. Bu elçiler arasında, I. Alâeddin Keykubad'la Celâleddin Hârizmşah'a karşı ittifak yapan Melik Eşref'in de elçisi bulunmaktadır³⁵.

1237 Ramazan Bayramı öncesinde I. Alâeddin Keykubad Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri'nde başladığı fetihlerini tamamlamak ve bu bölgelerde Selçuklu hâkimiyetini sağlamak amacıyla bölgede stratejik önemi olan Amid üzerine bir sefer yapmaya karar vermiştir. Bu düşünceyle ordusunu Kayseri yakınlarındaki Meşhed Ovası'nda toplamıştır. I. Alâeddin Keykubad'ı bu seferi yapmaya sevk eden sebeplerden biri de Halep Eyyûbî Hâkimi el-Nasır ile Şam Hâkimi Melik Eşref'in Eyyûbî Hükümdarı Melik Kamil'e karşı kendisinden yardım talep etmeleridir. Zira Melik Kamil, Melik Eşref'in hâkimiyetindeki toprakların büyük kısmını ele geçirerek onun hâkimiyetini Şam şehri ile sınırlandırmıştı. Melik Eşref'in bu durumundan endişe duyarak sıranın kendilerine de geleceğini düşünen Şam ve Halep Eyyûbî Melikleri, Melik Kamil'e karşı I. Alâeddin Keykubad'la ittifak yapmak için Kayseri'ye elçiler göndermişlerdir. Selçuklu Sultanı belirtilen bu nedenlerin yanı sıra olası bir Moğol istilasına karşı ülkesini savunmak amacıyla Mısır Eyyûbî Hükümdarı Melik Kamil'e karşı Eyyûbî melikleriyle ittifak yapmıştır³⁶.

Eyyûbî meliklerinin kendisine karşı I. Alâeddin Keykubad'la ittifakı, iki ülke arasında olumlu yönde ilerleyen ilişkilerin bozulmasına neden olmuştur. Öte yandan Moğol istilası Musul'da baş göstermiş, bunun üzerine Halife, I. Alâeddin Keykubad ve Melik Kamil arasındaki

³⁰ Turan, *Selçuklular Zamanında Türkiye*, s. 369.

³¹ İbnü'l-Esir, *a.g.e.*, XII, s. 417, Ramazan Şeşen, *Selahaddin'den Baybars'a Eyyûbîler-Memlûklar (1193-1260)*, İstanbul, 2007, s. 103.

³² Şeşen, *a.g.e.*, s. 106; Uyumaz, *a.g.e.*, s. 57.

³³ Emine Uyumaz, "Türkiye Selçuklu-Eyyûbî Siyasi Münasebetleri", *Eyyûbîler; Yönetim, Diplomasi, Kültürel Hayat*, (Ed.: Önder Kaya), Küre Yayınları, İstanbul, 2012, s. 194.

³⁴ Şeşen, *a.g.e.*, s. 121.

³⁵ İbn Bibi, *a.g.e.*, I, s. 409; Remzi Ataoğlu, *Hısn-ı Keyfa Artuklu Deoleti*, (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara, 1989, s. 149.

³⁶ Nejat Kaymaz, *Anadolu Selçuklu Sultanlarından II. Gıyâsü'd-Din Keyhüsrev ve Devri*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2009, s. 27.

gerginliği gidermek amacıyla elçisi Muhammed Yusuf b. el-Cevzi'yi Kayseri'ye göndermiştir³⁷. Halife'nin bu çabası sonuç vermiş ve Melik Kamil I. Alâeddin Keykubad'a bir elçi göndererek barış teklifinde bulunmuştur³⁸.

Yine 1237 yılının Ramazan Bayramı'nda Amid'e sefer yapmak için ordusuyla Meşhed Ovası'nda bulunan I. Alâeddin Keykubad'ın bayramını kutlamak amacıyla çeşitli ülkelerden elçiler gelmiştir³⁹. Bu elçiler arasında Eyyûbî meliklerinin elçileri de bulunmaktadır. Selçuklu Sultanı burada elçiler onuruna büyük bir ziyafet vermiştir. Çeşitli çalgı aletleri ve hanendelerin musiki ziyafeti eşliğinde bezm meclisi düzenlenmiş, altın ve gümüş tabaklar içinde ikram edilen yemekler yenilip, şerbetler içilmiştir. Bayram kutlamalarına bizzat iştirak eden I. Alâeddin Keykubad mücevherle süslü bir kıyafetle merasim alanına gelmiştir. Oldukça görkemli bir tören havası içinde geçen bayram kutlamaları sırasında Selçuklu Sultanı, Eyyûbî elçileriyle çevgan⁴⁰ oyunu oynamıştır⁴¹. Ancak Türkiye Selçuklu Devleti'nin Uluğ Sultanı I. Alâeddin Keykubad, akşam yemeğinde yediği yemekten zehirlenip vefat etmiştir⁴². Böylece I. Alâeddin Keykubad'ın çok istediği Amid seferi gerçekleşemediği gibi, Eyyûbî melikleri ile yapılan ittifak da hayata geçememiştir.

4. ELÇİLERLE GÖNDERİLEN HEDİYELER

Türkiye Selçuklu Devleti ve Eyyûbîler arasında çeşitli nedenlerden dolayı gidip gelen elçiler beraberlerinde hediyeler de götürmüşlerdir. Dönemin şartlarına göre çeşitlilik gösteren bu hediyeler iki ülke arasındaki diplomatik ilişkilerin olumlu yönde seyretmesine katkı sağlamıştır.

I. Alâeddin Keykubad'ın, yaklaşan Moğol tehlikesine karşı I. İzzeddin Keykâvus Dönemi'nde Eyyûbîlerle bozulan ilişkileri düzeltmek istediğini ve bu amaçla ilk iş olarak Kâhta kuşatmasında esir düşen Eyyûbî komutanı İzzeddin b. Bedr'i ve askerlerini serbest bıraktığını belirtmiştik. Selçuklu Sultanı, Eyyûbî komutanı ve askerlerini serbest bıraktığı gibi onlara ihسانlarda bulunarak⁴³, bir takım hediyeler eşliğinde Şam'a göndermiştir. İleri görüşlü I. Alâeddin Keykubad, Moğol tehdidine karşı iki devlet arasında dostluk tesis etmek gerektiğini düşünmüştür. I. Alâeddin Keykubad yalnız Melik Eşref'in değil, diğer Eyyûbî melikleri ve en önemlisi Mısır Eyyûbî Hükümdarı Melik Kamil'in de dostluğunu ve güvenini kazanmak istemiştir. Bu dostluğun da ancak iki devlet arasında akrabalık tesis etmekle mümkün olacağını düşünen Selçuklu Sultanı, Mısır Eyyûbî Hükümdarı Melik Âdil'in kızı ve Melik Eşref'in kız kardeşi olan Gaziye Hatun'la (Melike-i Adiliye) evlenmeyi gerekli görmüştür⁴⁴. I. Alâeddin Keykubad bu düşüncesini devlet işlerinin görüşüldüğü bir sırada almış ve Hokkabazoğlu Seyfeddin'e hazırlıkların yapılması için

³⁷ Turan, *Selçuklular Zamanında Türkiye*, s. 384; Uyumaz, *a.g.e.*, s. 75.

³⁸ İbn Bibi, *a.g.e.*, I, s. 453

³⁹ Devrin kaynaklarında I. Alâeddin Keykubad'ın Kayseri'de düzenlendiği bu toplantıya elçi gönderen ülkelerin ve kavimlerin adları şu şekilde verilmiştir: (Moğolistan), Bağdat (Abbasi Halifesi), Harizm, Şam, Kıpçak, Frank (Frenk), Magrib (Kuzey Batı Afrika, Fas), İberya (Gürcistan), Rus, Rum (Bizans), Fars, Kirman, Yemen, Taif, Bulgar, Kilikya (Ermeni Krallığı) ve Maadiler (Kuzey Arapları ki bunlar soy olarak Peygamberimiz'in sülalesine dayanmaktaydı). İbn Bibi, *a.g.e.*, I, s. 453, 454, 455; Yazıcızâde, *a.g.e.*, s. 614; Abu'l-Farac, *a.g.e.*, I, s. 536.

⁴⁰ Çevgan, özellikle Ortaçağ'da Orta ve Uzakdoğu saraylarında oynanan ve bugünkü polo oyununa benzeyen atlı top oyununa verilen isimdir. Farsça çevgân (çûgân) kelimesinin aslı Pehlevîce (Orta Farsça) çûbikân (çûygân, çûlgân/çavlagân) (sopa, değnek) ismi olup, bu kelime Arapça'ya savlecân, Türkçe'ye çöğen ve Grekçe'ye tsukanion şekillerinde girmiştir. Farsça'da "güy ü çevgân" veya "çevgân-güy" (top-çomak) denilen oyundan Divânü Lugatî't-Türk'te ve Kutadgu Bilig'de, bugün de Anadolu'da olduğu gibi "çöğen" adıyla bahsedilir. bkz. Feyzi Halıcı, "Çevgan", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C.8, İstanbul, 1993, s. 294. Çevgan ile ilgili olarak ayrıca bkz. Kerimüddin Mahmud-i Aksarayî, *Müsâmeretü'l-Ahbâr*, (Çev.: Mürsel Öztürk), Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2000, s. 79, 184, 219, 229.

⁴¹ İbn Bibi, *a.g.e.*, I, s. 289.

⁴² İbn Bibi, *a.g.e.*, s. 456; İbnü'l-Esir, *a.g.e.*, XII, s. 31; Üremiş, *a.g.e.*, s. 205-206; Anonim Selçuknâme, *Anadolu Selçukluları Devleti Tarihi III*, (Çev.: Feridun Nafiz Uzluç), Ankara, 1952, s. 151 vd.; Ali Yazıcızâde, *Tevarih-i Al-i Selçuk*, (Haz.: Abdullah Bakır) Çamlıca Yayınları, İstanbul, 2009, s. 614 vd; Münecimbaş, *a.g.e.*, s. 79; Turan, *Selçuklular Zamanında Türkiye*, s. 456.

⁴³ Turan, *a.g.e.*, s. 370.

⁴⁴ V. Gordlevski, *Anadolu Selçuklu Devleti*, (Çev.: Azer Yaran), Onur Yayınları, I. Baskı, Ankara, 1988, s. 59.

emir vermiştir. I. Alâeddin Keykubad'ın emriyle devlet hazineleri, camehaneleri⁴⁵, istablları⁴⁶ açılarak; birkaç itibarlı kimsenin de yer aldığı Hokkabazoğlu Seyfeddin komutasındaki elçilik heyeti at ve katırlar⁴⁷, kıymetli kumaş ve mücevherler, cariyeler, Horasan ve Irak'ta imal edilen eşyalardan oluşan kıymetli hediyelerle beraber, Melik Âdil'in kızını istemek üzere Şam'a gitmiştir⁴⁸.

Yine I. Alâeddin Keykubad, Celâleddin Mengüberti'ye karşı Melik Eşref'e ittifak teklifinde bulunmak üzere elçi göndermiştir. I. Alâeddin Keykubad'ın teklifi üzerine ordusuyla birlikte Sivas'a gelen Melik Eşref'e, I. Alâeddin Keykubad hil'at başlığı ve takımları altından olan bir at, altın ve gümüşten çeşitli araç gereçler ve aletler hediye etmiştir⁴⁹. I. Alâeddin Keykubad, Yassıçemen Zaferi'nin akabinde de Melik Eşref ve kardeşlerine 10 şahane hil'at ile tam takımlı 10 soylu at hediye etmiştir⁵⁰.

Bu çalışmanın diğer yönünü I. Alâeddin Keykubad Dönemi'nde Eyyûbîlerden Selçuklu Sultanı'na gönderilen elçilerin beraberlerinde getirdikleri hediyeler oluşturmaktadır. Ancak kaynaklarda Eyyûbîlerden gelen elçilerin Türkiye Selçuklu Sultanı I. Alâeddin Keykubad'a getirdikleri hediyelere ilişkin pek fazla bilgi bulunmamaktadır. Bu konuyla ilgili kaynaklarda Mısır Eyyûbî Hükümdarı Melik Kamil ile aralarında oluşan gerginlikten ötürü I. Alâeddin Keykubad'tan yardım talebinde bulunan Eyyûbî meliklerinden biri olan Halep Eyyûbî Hâkimi Melik Nasır'ın elçisiyle beraber gönderdiği hediyeler⁵¹ bilgisi bulunmaktadır.

SONUÇ

Kaynaklardan elde edilen bilgiler çerçevesinde yapılan bu araştırmanın sonucunda Türkiye Selçuklu Devleti'nin onuncu sultanı I. Alâeddin Keykubad döneminde Türkiye Selçukluları Devleti ve Eyyûbîler arasında yoğun bir elçilik ilişkisi yaşandığı bilgisine ulaşılmıştır. Elçilerin bazen iki devlet arasında gerginleşen ilişkileri düzeltmek amacıyla gönderildikleri görülmüştür. Örneğin; I. İzzeddin Keykâvus Dönemi'nde iki devlet arasında gerginleşen ilişkileri düzeltmek amacıyla I. Alâeddin Keykubad'ın Eyyûbî meliki el-Adil'in kızını istemek için elçilik heyetini Şam'a göndermesi bunun en önemli göstergesidir. Yine I. Alâeddin Keykubad'ın Melik Kamil'e karşı Eyyûbî meliklerinin yardım talebine olumlu yanıt vermesi nedeniyle iki ülke arasındaki ilişkiler gerginleşmiş, Halife'nin araya girmesiyle Melik Kamil, I. Alâeddin Keykubad'la aralarındaki bu anlaşmazlığa son vermek için elçi göndermiştir. İki devlet arasındaki elçiler

⁴⁵ İbn Bibi'nin eserinde aktardığı bilgiye göre, Selçuklu sarayında "Câmeâne-i Saltanat" isminde sultan ve yakın ailesinin kıyafetlerinin ve çeşitli değerli kumaşların yer aldığı bir saltanat elbise deposu bulunmaktadır. Câmehaneden sorumlu kişiye ise "Camedar" denmektedir. Sultanın kıyafetlerinin bakımından da bu kişiler sorumludur. Türkiye Selçuklu Sultanı I. Alâeddin Keykubad'ın Konya sarayında tahta çıkması (1220) esnasında 60 camedâr ona hizmet etmiştir. İbn Bibi, *a.g.e.*, I, s. 39, 91, 233.

⁴⁶ Istabl; hühükmdarlık sarayına ait binek ve yük hayvanlarının barındırıldığı yerdir. İslâmi literatüre Gassaniler zamanında "saray ahiri" olarak girmiştir. Türkiye Selçukluları bu kelimeye Haçlılar zamanında ahır kontu anlamına gelen "Kont istabl" da demişlerdir. Saraya ait atlara bakan seyislerin başına da mîrâhur (emir-i âhur, ilbaşı) denilmektedir. I. Alâeddin Keykubad döneminde Esedüddin Ayaz adlı itibarlı kişilerin mîrâhur olarak görev yaptıkları da bilinmektedir. Aksarayî, *a.g.e.*, s. 155-156; Abdulkadir Özcan, "İstabl", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 19, Ankara, 1999, s. 203-206; Abbas Sabbağ, "Mîrâhur", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 30, Ankara, 2005, s. 141.

⁴⁷ Ataları gibi Selçuklular da ata önem vermiş ve atı hatırı sayılır hediyeler arasında ilgili ülkelerin idarecilerine takdim etmişlerdir. Orta Asya'dan Anadolu'ya gelen Türklerin yetiştirdikleri atlar, Selçuklu kaynaklarında belirtildiği üzere "Türkmen atı" adıyla tanınan Türkistan neslindedir. Türkmen atının en belirgin özelliği orta ve hatta küçük boyda, başı biçimli ve küçük, kulakları kısa, yeşeri sık ve uzun, göğüs sağrınlının güçlü olmasıdır. Bu vasıflara sahip Türk atı hızlı ve dayanıklıdır. Bu nedenle Türk atı diğer ülkelerin atlarına oranla daha çok tercih edilmiştir. Öyle ki, XIII. yüzyılda Selçuklular döneminde Yabanlu Pazarı olarak bilinen pazarda yabancılarla yapılan at ihracından büyük gelir temin edilmiştir. bkz., Yusuf Halaçoğlu, "At" *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 4, Ankara, 1991, s. 28-31. Ayrıca Türk tarihinde at kültürü için bkz. Ömer Sivrikaya, "At Kültürü ve At Yarışları- Düzce Örneği" , *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 7, S. II, Karabük, 2017, s. 564.

⁴⁸ İbn Bibi, *a.g.e.*, I, s. 309-315; Turan, *Selçuklular Zamanında Türkiye*, s. 371.

⁴⁹ İbn Bibi, *a.g.e.*, I, s. 393, Mehmet Ersan, "Türkiye Selçukluları'nda Hediye ve Hediyeleşme-I", (Osmanlı Devleti'nin Kuruluşunun 700. Yılına Armağanı), Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi *Tarih İncelemeleri Dergisi*, S. XIV, İzmir, 1999, s. 70.

⁵⁰ İbn Bibi, *a.g.e.*, I, s. 411; Ersan, *a.g.m.*, s. 71.

⁵¹ Turan, *Selçuklular Zamanında Türkiye*, s. 408; Ersan, *a.g.m.*, s. 70.

dostluk ilişkilerini pekiştirmek amacıyla da gönderilmiştir. I. Alâeddin Keykubad'ın, Eyyûbîlerin Dımaşk Meliki Muazzam'a hastalığı nedeniyle geçmiş olsun dilekelerini iletmek üzere elçi göndermesi, iki devlet arasındaki dostluk ilişkileri açısından olumlu bir girişimdir.

Araştırmaya konu olan dönemde iki devlet arasında elçilik ilişkilerinin Yassıçemen Savaşı öncesinde Celâleddin Hârizmşah'a karşı ittifak kurmak amacıyla daha yoğun yaşandığı görülmüştür. Bu ittifakın kurulmasında Eyyûbîlerle akrabalık bağının tesis edilmesinin önemli bir etken olduğu söylenebilir.

Türk- İslam sentezinin ve geleneğinin bir ürünü olan her iki devletin birçok alanda olduğu gibi elçilik müessesesinde de benzer yapılanmalara sahip olduğu görülmektedir. Bu benzerliğe örnek olarak her iki devlette de geliş sebebine bakılmaksızın elçi veya elçilik heyetinin Emîr-i Meclis adı verilen görevli tarafından ağırlanması verilebilir. Yine her iki devlette elçiye veya elçilik heyetine hediyeler takdim edildiği görülmektedir.

Kaynaklardan elde edilen bilgiye göre I. Alâeddin Keykubad elçiler onuruna ziyafetler ve bezm meclisleri tertip etmiş; bu merasimlere bizzat katılıp, özellikle Eyyûbî elçileriyle çevgan oynamıştır. Ancak kaynaklarda Eyyûbîlerin Türkiye Selçuklu Devleti'nden gelen elçiler onuruna bir eğlence tertip ettiği bilgisi bulunmamaktadır.

Türkiye Selçuklu Devleti ve Eyyûbîler arasındaki elçilik ilişkileri incelendiğinde gerek I. Alâeddin Keykubad'ın gerekse Eyyûbî meliklerinin ve hükümdarının iç ve dış siyasetleriyle ilgili fikir sahibi olunmuştur. Örneğin; I. Alâeddin Keykubad'ın tahta çıktığı ilk gün Anadolu'da Türk birliğini kalıcı hale getirmek ve yaklaşan Moğol istilasını karşısında Eyyûbîlerle dostane ilişkiler kurmak için girişimlerde bulunması onun dış politikada olumlu adımlar atmaya çalıştığını göstermektedir. Diğer taraftan Eyyûbîlerin Türkiye Selçukluları Devleti'yle dostane ilişkiler kurmayı tercih etmeleri onların sınır komşuları olan Türkiye Selçuklu Devleti'ni siyasi ve askeri bir güç olarak gördüklerinin göstergesidir.

KAYNAKÇA

- Abu'l-Farac, G. (1999). *Abu'l-Farac Tarihi I-II*, Süryaniceden İngilizceye (Çev.: Ernest A. Wallis Budge), (Türkçeye Çev.: Ömer Rıza Doğrul), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Aksarayî, K. M. (2000). *Müsâmeretü'l-Ahbâr*, (Çev.: Mürsel Öztürk), Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- Anonim Selçuknâme, (1952). *Anadolu Selçukluları Devleti Tarihi*, C. III, (Çev.: Feridun N. Uzluk), Ankara.
- Ataoglu, R. (1989). *Hısn-ı Keyfa Artuklu Devleti*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- Bezer, G. Ö. (2012). *Türkiye Selçuklu Tarihi*, (Ed.: Gülay Öğün Bezer), Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.
- Bozkurt, N. (2005). "Mihmandar", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 30, İstanbul, ss. 25-26.
- Burgu, Y.S. (2011). *Anadolu Selçukluları Alâeddin Keykubad ve Zamanı*, Selenge Yayınları, İstanbul.
- Çubukçu, A. (1995). "Emir-i Meclis", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 11, İstanbul, ss. 141-142.
- Ersan, M. (1999). "Türkiye Selçukluları'nda Hediye ve Hediyeleşme-I", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, C. XIV, İzmir, ss. 66-77.
- Gordlevski, V. (1988). *Anadolu Selçuklu Devleti*, (Çev.: Azer Yaran), Onur Yayınları, I. Baskı, Ankara.
- Gottschalk, H. L. (2012). "İbn Nazif el-Hamevi'nin Yassıçemen Savaşı (7-10 Ağustos 1230) Hakkındaki Raporu" *Eyyûbîler; Yönetim, Diplomasi, Kültürel Hayat*, (Ed.: Önder Kaya), Küre Yayınları, İstanbul, ss. 299-302.
- Halıcı, F. (1993). "Çevgan", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 8, İstanbul, ss. 294-295.

- İbn Bibi, (1996). *El Evamirü'l-Ala'ie Fi'l-Umuri'l-Ala'ie (Selçuk Name) I*, (Çev.: Mürsel Öztürk), T.C. Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Basımevi, Ankara, 1996.
- İbnü'l-Esir, (2008). *el-Kâmi'l-fi't-Tarih, XII*, (Çev.: Komisyon), Hikmet Neşriyat, İstanbul.
- İpşirli, M. (1995). "Elçi", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 11, İstanbul, ss. 3-15.
- Kafesoğlu, İ. (1999). *Türk Milli Kültürü*, Ötüken Yayınları, İstanbul.
- Kaya, Ö. (2012). "Eyyûbî Meliklerinden Melik Eşref Musa'nın Artuklu Melikleriyle İlişkileri", *Eyyûbîler; Yönetim, Diplomasi, Kültürel Hayat*, (Ed.: Önder Kaya), Küre Yayınları, İstanbul, ss. 263-288.
- Kaymaz, N. (2009). *Anadolu Selçuklu Sultanlarından II. Gıyâsü'd-Din Keyhusrev ve Devri*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- Müneccimbaşı, (2001). *Câmiu'd-Düvel, Selçuklular Tarihi II Anadolu Selçukluları ve Beylikler*, (Yayınlayan ve Çev.: Ali Öngül), Akademi Kitabevi, İzmir.
- Nizamü'l-Mülk, (1999). *Siyâset-Nâme*, (Haz.: M. A. Köymen), Türk Tarih Kurumu, Ankara.
- Öngül, A. (2007). *Selçuklular Tarihi-II Anadolu Selçukluları ve Beylikler*, Emek Matbaası, Manisa.
- Sevim, A. ve Merçil, E. (1995). *Selçuklu Devletleri Tarihi, Siyaset, Teşkilat ve Kültür*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- Sivrikaya, Ö. (2017). "At Kültürü ve At Yarışları-Düzce Örneği" , *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 7, S. II, Karabük, ss. 564-573.
- Şeşen, R. (2007). *Selâhaddîn'den Baybars'a Eyyûbîler-Memluklar (1193-1260)*, İstanbul.
- Şeşen, R. (1992). "Eyyûbîler", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C.12, İstanbul, ss. 20-31.
- Turan, O. (2013). *Selçuklular Zamanında Türkiye*, Ötüken Neşriyat, 12. Baskı, İstanbul.
- Turan, O. (1988). *Türkiye Selçukluları Hakkında Resmi Vesikalar*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- Türkçe Sözlük I*, (1981). Türk Dil Kurumu Yayınları, İstanbul.
- Uyumaz, E. (2012). "Türkiye Selçuklu-Eyyûbî Siyasi Münasebetleri", *Eyyûbîler; Yönetim, Diplomasi, Kültürel Hayat*, (Ed.: Önder Kaya), Küre Yayınları, İstanbul, ss. 181-206.
- Uyumaz, E. (2011). *Türkiye Selçuklu Devleti'ne Gelen ve Giden Elçiler (XI. Yüzyılın sonu-XIV yüzyılın başları)*, Bilge Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul.
- Uzunçarşılı, İ. H. (1988). *Osmanlı Devleti Teşkilatına Medhal*, Ankara.
- Üremiş, A. (2005). *Türkiye Selçuklularının Doğu Anadolu Politikası*, Babil Yayınları, Ankara.
- Yazıcızâde, A. (2009). *Tevarih-i Al-i Selçuk*, (Haz.: Abdullah Bakır), Çamlıca Yayınları, İstanbul.
- Yolcu, M. İ. (1996). *Örnek Sözlük, (Arapça-Türkçe)*, Ankara.

Ek-1. I. Alâeddin Keykubad Dönemi'nde Türkiye Selçuklularının Eyyûbîlere Gönderdiği Elçiler

	Nereye Gittiği	Ne Zaman Gittiği	Kimin Gittiği	Niçin Gittiği	Götürdüğü Hediyeler	Verilen Hediyeler
1	Melik Eşref'e	1220	Bilinmiyor.	Tahta çıkışını duyurmak için.	Bilinmiyor.	Bilinmiyor.
2	Melik Eşref'e	1220	Bilinmiyor.	Barış ve iyi niyet anlaşması ve evlilik bağı kurmak için.	Bilinmiyor.	Bilinmiyor.
3	Melik Muazzam'a	1226	Bilinmiyor.	Muazzam'a geçmiş olsun demek için.	Bilinmiyor.	Bilinmiyor.
4	Melik Kamil'e	1226	Bilinmiyor.	Melik Muazzam'a geçmiş olsun demek için giden elçilerin oradan Melik Kamil'in yanına gittikleri bilinmemekte.	Bilinmiyor.	Bilinmiyor.
5	Eyyûbîlere	1226-1227	Önce Hokkabazoğlu Seyfeddin görevlendirildi. Fakat yolda ölünce yerine Çaşnigir Şemseddin Altunaba görevlendirildi.	Melik Âdil'in kızı Gaziye Hatun'u istemek için.	At ve katırlar, kıymetli kumaş ve mücevherler, cariyeler, Horasan ve Irak'ta imal edilen eşyalardan oluşan kıymetli hediyeler.	Bilinmiyor.
6	Melik Mücahid'e	1226-1227	Erzincan kadısı Kemaleddin Kamyar	Melik Mücahid'in Melik Muazzam'la olan anlaşmazlığını çözmek için.	Bilinmiyor.	Bilinmiyor.
7	Melik Kamil ve kardeşlerine	1229-1230	Mihmandar Necmeddin	Celeleddin Hârizmşah'a karşı ittifak oluşturmak için.	Bilinmiyor.	Bilinmiyor.
8	Melik Kamil ve kardeşlerine	1229-1230	Kemaleddin Kamyar	Celeleddin Hârizmşah'a karşı ittifak oluşturmak için.	Bilinmiyor.	Bilinmiyor.
9	Melik Eşref'e	1230	Kemaleddin Kamyar	Yassıçemen Savaşı öncesi buluşma noktasını bildirmek için.	Bilinmiyor.	Bilinmiyor.

Ek-2. I. Alâeddin Keykubad Dönemi'nde Eyyûbîlerin Türkiye Selçuklularına Gönderdiği Elçiler

	Nereden Geldiği	Ne Zaman Geldiği	Kimin Geldiği	Niçin Geldiği	Getirdiği Hediyeler	Verilen Hediyeler
1	Eyyûbîlerden	1226	Bilinmiyor.	Hısn-ı Keyfa hâkimi Mesud'a karşı sefer düzenlemek için.	Bilinmiyor.	Bilinmiyor.
2	Eyyûbîlerden	1226-1227	el-Zeki b. el-Acemi, Kerimeddin el-Halati, İbnü'l-Ebi Heyca	Bilinmiyor.	Bilinmiyor.	Bilinmiyor.
3	Melik Eşref'ten	1230	Kemaleddin el-Ahlati	Yassıçemen Savaşı'nda destek vereceğini bildirmek için.	Bilinmiyor.	Bilinmiyor.